کاڼي دل

په لاس کښي خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

اظهار الله اظهار

سنډيکيټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندونه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټايټل : محمد فهيم انصاري
ترتيب : محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب
اهتمام : پروفيسر شوکت الله حسن، محمد داؤد کمال
پروف ريډنګ : نوشاد حکيم، پروفيسر سيد ايوب شاه
رومبے اشاعت : ۱۵ اګست ۲۰۰۰ ء
پريس : انصاري پرنټنګ پريس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډيمي پېښور
قيمت : سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لېکچرار اردو څانګه اسلاميه کالج
پېښور يونيورسټي
فون : ۲۴۰۳۰۵

انتساب

د هاغې درون پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې ځومره حجابونه راوړي "[1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هيڅ نه دي پکار بچيه
رب دې ودان کړه زما هر څه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صيب پروفيسر انعام الله جان قيس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے. اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو
ټېروتنې او نیوکې

د هائیکو ساخت او هیئت څهٔ دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څهٔ تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نهٔ دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړلي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. کنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هائیکو د رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوی د هائیکو په مجموعه" د بنائستونو د صحرا ورېځې "کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کتابي هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هائیکو په تیکنیک څهٔ تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نهٔ دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جائزه اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هائیکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زهٔ د هائیکو څهٔ فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هېڅ هم نهٔ وي او زما دې خبرې سره به بېخي نهٔ متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هائیکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نهٔ دے.

تر اوسه پورې چې د هائیکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هائیکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زهٔ د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ختنړه ده بلکې د نا اهلۍ د پټولو په هڅه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو نادانې ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هائیکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیرانوونکي واخستلې شي. خوله هرڅه نه وړاندې زه د ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او ولولي او د تصفیه شوؤ اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې ښایي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلې یم. زلمی نقاد ښاغلی ازاد اشنغری صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکړي ښرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټانټل ټکټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه وو ایم، خو دا به وو ایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو د پاره مواد شته."[1]

ما په خپل ذکر کړې شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړې وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[2]

لهذا ګنړ ناقدینو ددې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[3]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هائیکو یې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[4]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فایې ژوندي کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وو چې هایکو په تخلیقي سطحې د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب په خپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، ټکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمايه نهٔ شي تسليمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څو مره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاريخ ، ثقافت ، تهذيب ، رسمونو او دَ مذهبي ، سماجي او نفسياتي رويو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي ـ خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي ـ اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ دې رنګا رنګ اصنافو دَ سپړدو نه سپوره پاتې شي ـ اوس هر کله چې تخليقي انفراديت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حيثيت برقرار ساتي ـ نو بيا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو يا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے ـ نو ستونګي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي ښاغلي معترفين دي که اظهار الله ـ اظهار ـ

راقم الحروف ليکلي وو

"هټې صرف علاقائي يا پښتو ادب متاثره کړے ہے هايکو په افاقي تناظر کښې دَ دنيا دَ هرې ژبې ، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولي دي ؛"[۵]

دغې خبرې په ترڅ کښې ښاغلے اسير منګل ليکي :

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے ـ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی ـ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے ؛"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب ښاغلي اسير منګل کوي ـ هغه زما په مضمون کښې يو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوٰی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې ـ مقصد مې دا وُ چې هايکو دَ دنيا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې ليکلے کېږي او ټپه دَ بين المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو ، پنجابۍ يا هندکو کښې ليکلے شوې ده ـ او هغه هم دَ بنيادي ساختياتي تبديلو سره ـ اوس که زما دې خبرې سره ښاغلے اسير منګل اتفاق نهٔ لري نو بيا دې ماته په انګرېزۍ ، اطالوي ، فرانسيسۍ جرمني ، روسۍ ، چينۍ ، فارسي ، اردو او دَ دنيا نورو لويو او وړو ژبو کښې ليکلي شوې يو څو ټپې اوښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کیږي. چې ګڼ مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي استاد مشکل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هم ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نه ئې خپل مقصد ته پرې تقویت رسیده.

ګران بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون اکي اینا ګو هایکو کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ئې جبر کلي کړې دي. لیکي:

"نن اکي اینا ګو میتو نوزي هوم کښې زمږ مبدلي غښي هایکو د فحاشۍ اعلیٰ ترینې نمونې دي بلکې دا ښځه په ډشوق سره وئیلې شوې چې اکي اینا ګو میتو نوزي هوم کښې زمږ مبدلي غښو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په مشاهده کښې راغلي ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هم فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نو داره صنف دے چې غښي لیکونکیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې ځپله اعلیٰ و ارفع ادبي لیکني باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غنډنې ور اقدام دے د غه

رنګ د ادب د ښېږ نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح ځانته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړې دي په هغې کښې د ښکاره تیروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ښګ لارې خطا کوي او په سرې سترګې توروي. بیشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې توره و پستل زیات مناسب دي البته که د دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترخې حقیقتونه بجلاوي او ښودلے شي. یا د معاشرې بربنډ او لغړ ارخونه پکښې په داسې هنر او ښودلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر را ښکاره کیږي نو دا به فحش لیږ چېر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څیزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي یو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که یو ښهٔ خیال ته غلط اپروچ اوشي نو ښهٔ خیال به په دې سبب نهٔ ګندلے کېږي چې ګنې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عین انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائیکو باندې د فحش ګویۍ تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې یو دوه هائیکو وړاندې کېږي.

وادهٔ کښې پام کوه ناوخته نهٔ کړې
چې استعمال کښې ئې اوبهٔ نهٔ راځي
نو د کوهي ټولې چینې اوچې شي

زهٔ نهٔ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې کج بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوې هائیکو کښې فحاشي ده. چې نهٔ ئې لفظیاتو کښې د هوسناکۍ څهٔ ترغیب شته او نهٔ ئې معنٰی د شهوانیت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبیاء صلی الله علیه وسلم د وینا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادهٔ ورله اوکړه - ځکه چې زما په خیال ورستو ترې ګڼې پیچیدګۍ هم پیدا کېدے شي.

بله هائیکو :-

کړنې له سر راوړهٔ نادانۍ ګټي
ګړک چې د کوهي چړګې نهٔ ماتېږي
ورله په پوزه کښې بېړه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثیلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بیان شوے دے چې په بچتوب پرې نهٔ دي ستول پکار ګڼې نو مازغهٔ ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چغیله اووائي چې فحاشي زما په هائیکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بعض تقدیر که زما په هائیکو کښې د جاپاني حیاتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زهٔ د دا رنګ هائیکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صیب دا دعویٰ بېخي بې ځایه ده. چې ګنې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نهٔ ده خوره کړې مګر هائیکو کښې دا سې کېږي.

زهٔ پوښتنه کوم چې آیا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بیا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډیفینډله Defend کولے شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه خبره دا ده چې بناغلی مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو ګڼې هغوي فقط نفس ګڼې او برګزیده ټپې اوریدلي او لوستلي دي او یا ګڼې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نه ښکاري. د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانے :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په ګوګو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې ګن تاویلات او توجیهات وي ګڼې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پېټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي څو مبیع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنګ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل ګرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الاتش نه بچ ساتل پکار وي ګڼې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائې اینړکو هائیکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هائیکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څه وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څه پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي څو هغه ورسره دا هم وائي چې هائیکو لیکونکي ماته ټول سائیکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قالب راغلي دي چې
اوس د جاپاني صنف ته کار اخستل کېږي. څلوربېته
مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولې نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي.[9]"

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او ليکلې شي خو
په دې کښې څوک څه کولې شي چې اوس نوې کول د ټپې په
مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور اوګرځولې شي او بيا دا چې لوئ
تحريکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور مومي.
بحر کيف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم
په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انې اينه کو ليکلو' باعث او
محرک ګرځېدلے دے. بيا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلي ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوو ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وښلو دپاره هيڅ نه دي
پرېښې اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو
ته سترګې پټول دي. چې ګنې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرئيلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازمې وغيره کوم فکري
او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے
متقدمينو د هغې خوب هم نه وُ ليدلے او د هغوي د
خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نه بريښېدل
زه دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنيادونه وربخښلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړې دي خو دا دعوه چې ګنې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوؤ چې بل چا ته ئې پکښې هيڅ نه دي پرېښې زيات او
سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوه دے چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو
زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

عصري او زماني پېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
پېښې به د تخليقي زړه چاودون د مرحلو نه خاخارا تېرېږي
او محض د متقدمينو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افاديت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صېب په خبره څوک ايمان راوړي نو پښتو
ادب به يو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او يو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لګه د خيټې ناست وي. دا حقيقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زيان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوېم پخته اعتراض يو بل
اړخ دا هم دے چې نوي ليکونکي هايکو ځکه ليکي چې ګني د
بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوي
دي. دا خبره هم د تحقيقه او د مشاهدې خلاف ده ځکه چې
نن سبا کوم نمائنده هايکو ليکونکي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼې شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنيا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً رياض تسنيم، محمد اياز غزل، شکيل احمد ناياب
عامر کمايانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجيب الله عامر
زبېر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
" ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کريم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د کړان بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هايکو ليکونکي ټول سايکو دي. نو دا د هايکو تخليق کونکيو د
ذهني او نفسي کېفيتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ پوره کړې ده چې د هايکو خند ونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صېب د ايم. بي. بي. ايس ډګرې ترلاسه کړې
ده او سيکاټرې د ايم. بي. بي. ايس په نصاب کښې يو څانګه
ده خو دا هم حقيقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صېب چرته
هم پروفيشنل سايکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ريټائرمنټ اخستلو نه پس د يو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پريکټس هم نه دے کړے او نه د
هايکو د زغورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راځي نو بيا اخر ځکه د هغوي ددې خيالي تشخيص
سره اتفاق ودرے شي چې هايکو ليکونکي ټول سايکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخليقي صنف کښې ځان له د
ځاے پيدا کولو خواهش لرونکيو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بيا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي ځکه چې علت او سبب ئې
يو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هايکو سره د سايکو
د قافيې د سمون په وجه مزاح پيدا کول غواړي نو زه
په ادب ورته زه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله او ټي آف فیشن ګڼل کېږي او بالفرض که د مزاح پیدا کولو دغه استدلال خپل کړے شي نو ممکنه ده چې څوک دا هم اووائي چې د غزل لیکونکي خجل وي د ګل لیکونکي دل dum وي او د ټپې خالق ګېچ وي علی هذ القیاس ولې دا به د مزاح پیدا کولو ډېره ښېوتي حربه او وسیله وي او هغه مزاح چې منبع په نېغه د یو انسان یا د یوې طبقې جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع منصب سره هېڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الي اینا کو هائیکو د مضمون نګار ښاغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري د دې احتجاج تعلق دے چې کښې چاربېته، قصیده، رباعي او ټپه څه مره شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي. ډېر بې ځایه په دې ځے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه دي وېلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې طبع ازمائي نه کوي د دې اعتراض نوعیت ښېني داسې دے لکه چې څوک اووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او سکواش وغیره نه کوي. بلکې د دې په ځائے دې ګشتي میرغپ کباړي او کولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې چرته روایت ئې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا ده چې د "هذا ماکنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب لیکونکے ښاغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک ئې نه دے په ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه ټېښته ده. زما په خیال دغه رنګ ښاغلي مشتاق مجروح د یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په یوې تراشلې شوې مجسمه کښې ئې د هائیکو خلاف خپل ذاتي جذبات ورانندې کړي دي خو سره څه اووائي زمونږ قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر ښاغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف دے. لکه د ټپې د دې د خصوصیت او مقبولیت راز هم د دې په اختصار او جامعیت کښې دے خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. ړومبۍ مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او درېمه کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم اوولس صوتي اهنګونه لري. ړومبۍ او درېمه مصرعه ئې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې دَ دوو صوتي اهنګونو هومره دَ دوي مثله اوږده وي يعني هايکو دَ هيئت او موضوع دواړو په لحاظ دَ مخصوصو شرائطو پابنده وي.

دَ هايکو دَ صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب دوي ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	:	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	:	۵	

خو ددې برعکس دَ ټپې دَ دوو مصرعو دَ صوتي اهنګونو يا ملي اوازونو ترتيب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ [۱۰]

دَ پروفيسر صيب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نيمګړتياګانې په کښې محسوسيږي او يو ځاے نيم کښې په کښې دَ تحقيقي سپرټ خلاف دَ سهولت احساس هم پټه پښتو نے کوي ددې نه علاوه دَ هغوي دَ حوالې دا يک يو فني تيندک سره هم مخ شوے دے.

معلوميږي دا چې پروفيسر صيب دَ هايکو هيئتي ادلون بدلون ساختياتي تبديلۍ او ټيکنيکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ ده ساتلې کنې نو هايکو به ئې دَ اوولسو چپو او ۵ - ۷ - ۵ دَ ترتيب په حکمي او حتمي تقسيم کښې نهٔ راوستله يا دا هم ممکنه ده چې دې سلسله کښې پروفيسر صيب

بعضې رجعت پسندانه ادبي ذهنيت لري چې دَ هايکو دَ صنف نه دَ يو خاص مکتبهٔ فکر تاکلے شوي قيود او حدود نه پورته کول غواړي. ګنې نو دَ جاپان ډېرو مېنځنے هايکو ليکونکي باشو او ورستو ناقدينو چې ماسولو کاشيکي په کښې اهم دے. دغه ترتيب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بيا په عالمي ادب کښې دَ يوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هايکو ليکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفيسر صيب ته هغه دَ التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بيا ئې هم وضاحت لازمي ښکارېږي.

بهرحال پروفيسر صيب چې دَ هايکو دپاره دَ بحرِ متقارب دَ ارکانو کوم ترتيب منلے دے او په مثال کښې ئې دَ همايون صياد صيب کومه هايکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هيڅ تړون او نسبت نشته، هايکو په پښتو ژبه کښې ده چې دَ رزميه اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق دَ بحرِ متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې دَ پښتو ژبې او هايکو ځانته يو مزاج دے او دَ هغې په دغه تجويز شوي بحر باندې ئې تقطيع نهٔ کېږي. هايکو ده.

همدرد ئې نوم دے
په مينه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې
پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو
ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه
سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت
او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د
پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع
کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل وي[۲۰]. ددې ټول بحث
مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په
غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه
جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع
هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او
معرّا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو
ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبي
یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې
چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او
هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت
او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو ې ځکه د دري مصرعه ایزو
نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو
کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[۲۱]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان
یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقولو رائے
نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې کېنې په
هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي بلکې هایکو د نیمګړو
مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د
هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د
پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه
دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې کېنې د هایکو بنیادي
طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت
دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو کېنې ارتقائي مرحلې
تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر
کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ
انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه
ئې دداسې کېنې ارخېزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته
کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې
دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره
مضمون یا د موضوع وارهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ
سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د
مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو
ته دري مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصرعه ایز نظم هایکو نه وي ځکه چې د هایکو خپل داسې ساختیاتي کړه وړه نفسیاتي ماهیتونه تیکنیکي خوبنتې او داخلي ارخونه دي چې عام دري مصرعه ایز نظمونه ئې په اسانه نه شي زغملے .

د میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي تپه واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده خو د هایکو د اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم د تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین د روهي سندرو سلسله کښې په پښتو تپو راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي د هایکو دوستو له هم د خپل قیمتي وخت ورکړے نو د تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نه کېږي او د هایکو په سلسله کښې به د خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي . ځکه چې کوم شیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې د هایکو تیکنیک هم څه دا رنګې دے چې څنې سلسلې شعوري طور سره د. ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې د اورېدونکي ذهن پخپله دغو سلسلو کړي خپلو کښې رایو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څه داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي- او د مضمون د نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي-

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې څنې اصنافو ته د څنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څه د فکرمندۍ خبره نه ده او نه یو صنف ته د زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي ګنې چې هغه دې خامخا ما فوق الاصناف اوګرځي - هغه که تپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب د ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې د پښتو ژبې اولنۍ د هایکو مجموعه ده) د هایکو د صنف خلاف خپل کوم خیالات څرګند کړي دي - د هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

د حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې دي چې ګنې تخلیقي روح د یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که د یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره د رائج اصنافو نه بیل څه شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي - ځو

Scanned by CamScanner

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوے حقیقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوهر خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کني نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي.

مقصد دا هم نهٔ دے چې فني حکمت عملي نه دې کار نهٔ اخستے کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پېرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څهٔ ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجیح ورکړے شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نهٔ ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دے. مشرانو وئیلي دي چې لعل په ایرو کښې نهٔ پټېږي ځکه زهٔ دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هایکو په ورستو د یو لوئے تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نهٔ ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نهٔ وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نهٔ وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالے، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړهٔ چاوُدون ځړیکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو وارو رنګونو په سبب سپرلے وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي کني نو ټول ګلونه په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څومره بې ځایه به وي.

محترم ښاغلے اباسین یوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځائے نهٔ دے ورکړے خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې اودرېدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځپاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پېرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي؛

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون
جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو
میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے
ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر
مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں .... اور
فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے
اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق
دینا عقلمندی نہیں ۔" [13]

زما په خیال ښاغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور
پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي
قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه
عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره
هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلې اوس
که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا
کولې شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا
ولې په هایکو کښې ساه اوخي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي
جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولې شوې - بهر
کیف زهٔ ښاغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولې
شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې
څوک به ورته هم د ټپې وئیلو نه انکار اونکړي . اوس که
محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلې کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په
هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک
نن په ګوته پټهول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي -
ښاغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعویٰ
هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے
وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې
تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل
کښې تغزل وي او س که ښاغلي اباسین دا نهٔ وئیل غوښتل چې
په ټپه کښې تبب یا ټپّب وي نو ښهٔ په سهولت ئې دا وئیلے
شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه
ده چې د ښاغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق
وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي
هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې
هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب
نهٔ شي - بهر حال د ښاغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق
نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي - باید
چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله
د تعجب خبره ښاغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں
میں ہوتا ہے " کېدے شي چې د بحرونو نه د ښاغلي مراد د
ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره
خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړي راپيدا کېږي چې کښې يوه ټپه په کښو. عرونو کښې ليکلې کېږي نو پکار دي چې بناغلې په دا قسمه څلو نظر ثاني ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د يا قربان نه علاوه يوه نيمه مصرعه وي - بيا که هم بناغلې اباسين په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نيمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بيا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د يا قربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر لړې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتيب سره. ولې دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوې.

بناغلې اباسين د فيثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخليقي کړلې ده. او د هغې بې ځايه اطلاق يې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلې شي نو پښتانه به د خپلو ټولو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اووينځي. بناغلې دا هم وائي چې ټپې له په هائيکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپيدا کېږي چې آخر هائيکو ته د ټپې مېړه يا خاوند وېل کومه هوښياري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاړې لاروي ته نه وي حاصل. بله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسين صېب د تنقيد په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائيکو غريبه خو مونث ده او د پښتنو په اسلامي سيمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بيا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسين څه خفيه قانون سازي کړي وي. آيا دا داسې خبرونه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مينه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسين خپل کالم کښې وړاندې ليکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے .... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں ...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ...... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زۀ منم چې تشبيه چرته هم تامه نه وي خو اباسين صېب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غير ادبي او عاميانه تشبيه راوړې ده - سنجيده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبيه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې
ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې
لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین
به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د
موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي.
ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا
صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي
چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے
شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې
ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر
سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم
اوشي نو ایا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره
ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو
نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل
د ګنجائش نه زیات تنان سورېدل یو قانوني جرم دے
خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے
اباسین ټپه چالاکۍ کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف
کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هائیکو د ټپې
کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے
زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ
ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه
واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه
حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل
کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که
بالفرض ټپه هائیکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به
د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د
قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هائیکو
وجود د ټپې د پاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې
هائیکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي
منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه
یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې
د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هائیکو د
ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي
اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په
موجودګۍ کښې هائیکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے
په دې حقله د ښاغلي زبېر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه
ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو "ډرګه"
"څریکه" "ترائیلي" او هائیکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې کلې توانائي پرې صرف کړې ګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترايیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوهې نهٔ ده وپشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په ځائے کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے ودهٔ کوي او د بیوې تنه ورې وني شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې دنګار رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې برېښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادنیٰ مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو وارې بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پیدا کېږي. ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګنې هغه دې د ادب درېے مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادنیٰ مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رایوځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کېږي - دا حقیقت دے چې د اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سیوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي - ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادنیٰ مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي - بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادنیٰ مفتي د نسبت سره فتوی د منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وئیل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم - هیڅوک ئې هم او نهٔ منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادنیٰ او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادنیٰ مفتي ټائټل ورکوي. والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو ټیکونکو د څلېریشتم اپریل دوه زرم د روداد ترڅنګ ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے اهنګ راپیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلې ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق ونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے ګکول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي چې داسې به اوغواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو دې د پښتو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ د بيش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو څنې خويونه ئې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بيخي توان نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار " نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددې ډانګورو د ملاتړه بغير يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته څنې پوهان " يا قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني. بحر تقدير ددې نزاعي اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هيڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره يا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خيال د ټرکيب يو دنګ دے.

ښاغلے پروفيسر داورخان داؤد ليکي:

" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هئيت Form بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه اغوستل ئې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به ئې د ښائست د کتو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپرلي به ئې ښکلا کانو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئې سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدې شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي. دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن ښخې د ستومانۍ لړې نۀ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشیي د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنۀ وي. ما ته پته ده چې کاڼې په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبۀ په ځائے اودرېږي نو ډسلو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي. ځکه زۀ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ضمني وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نۀ وي. نو لازماً به خپلې ښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعران په ټپه نۀ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړې دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په دريمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپېږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره متردف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخري مصرعې دے."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاریه کښې
ځان ترې ساته بچې اوږده لړي لاسونه
کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه
ځکه خو وایم چې ډېر مه کوه غمونه
اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه وېل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نوزایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هیئتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه ایز هم دے د مستقل عنوانات تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمیو مصرعو سره په قافیو کښې تړلي دي او بیا لې د یوې ټپې په ترڅ

نظم سرته رسولې دے چې د نظم نقطه عروج یا کلایمکس ورته وېلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په ستړتېچر کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هیئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې د پیوندکارۍ او قلم لګولو څخې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې وړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو کټو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نه لنډ او تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او ځنډ کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښه ده هايکو ښه نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نه لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده ور رسولے شي. او د هايکو په راتللو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زۀ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه راز ېږېدلے شعري صنف نۀ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتون د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښۀ په ايمانداري سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانۀ د خپلو وفادارو په مرګ مړۀ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نۀ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او برياليتوب کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل (٢٠) کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نۀ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نۀ صرف ځواني او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټيبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نۀ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتنو ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېرنه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې يو څه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځېنونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نۀ شي ساتلے زما يقين

دے د هایکو د منکرینو بې ځایه ضد و نه په هایکو د
اسمان رفعتونه ته یوړه نه یوړه ورځ ځاځا ورسوي دا
مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې ډېرې نخښې ، ژور اثار او
ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني
زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو ده به بد به کوي.
زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کېږي چې د پښتو
ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې
پښتو ژبې ته راشي ـ چې ژبه او ادب پرې وده مومي ـ ذوق
ته پرې تسکین رسي ـ ذهن ته تفریح بخښي ـ ضمیر پرې
را بېدارېږي او ژوند پرې روښانه کېږي ـ

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه
او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا
دواړه یو بل سره په ځینې موقعو مرسته ضرور کوي
خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې
د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو
سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي
نهٔ ده ـ بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي
دائرو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او
طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ
اباني صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوبۍ او ناخوبۍ باعث گرځول هېڅ
دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده ـ

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب
بېخي خوا خوږي نشي کېدے ـ څوک چې هایکو د پښتو
ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه
سپکه او بې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو
اوگوري ـ

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانگه
اسلامیه کالج پښور یونیورسټي

(c) ketabton.com: The Digital Library

مأخذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹، مئ، ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونوکښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اڼي ايښوکو هايکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږ ونوکښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز بابو جهيد روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منګل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اڼي ايښوکو هايکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً 〃

(۹) ايضاً ايضاً 〃

(۱۰) پروفېسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء.

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي، وخت يوونس نيې جې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کيوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن

ايضاً 〃 ايضاً 〃

(۱۴) 〃

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء.

(۱۶) اباسين يوسفزے: "ہائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن.

(۱۷) پروفېسر داور خان داوُد، ټپه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد ګوهر، "دَ پښتو شاعرۍ اووَ اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء.

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار يمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانيت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه يقين پورته شو
ميانه دې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چا جولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غنيې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړي
ځان کړې ناجانه بیا مې نهٔ پېژنې
مور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې ښتنو پرده شي
چې د انګړ ګلونه اوشوکوي
تر ښه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

خهٔ په سکون سره ژوند ون تېروم
یو خوا پیتي کښې او بهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
وېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډرپ ختې دے

وايِ جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور رابانديې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې يوازې کړم په نيمه لار کښې
نو زه له ځانه داسې ورک شوم لکه
د مياندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاسته که ددې خوږ کاڼې وو
نوکيدړانو به وو ټول خوړلي

شمېر زه د کلي شريفانو کښې يم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

يم بې روزګاره انټروېو له ځمه
مينه کوه خو داتر غاړه نه شي
چې د جامو استرې مې ماته نه شي

بازار کښې ګرځې ښه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووينې څادر کړې په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرينې ښه داده چې زړه کړو صبر
اوس د انصاف طمعې له چانه کوې
غله د قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر که دې سر نه لوېږي پرېوته
چې طوفانونو کښې راګېر شي د ژوند
څوک به له یو بله ستړونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جولې کښې زمونږ خېر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شېبرې تبې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه مور کړه ځي

نو زما شونډې به پترې نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخې د هېرېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم که مې تود کلے په کانړو اولي

واټې زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکې
راته وړونو کښې کالي پرېمنځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوږو تندو يې پروا نشته دے
وائي په ګېډه دې ډېره يم خو
راله پېدا چرته د سرسپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو ښمتا خو نهٔ ده
چې يې په لاړو کړ کوے شېرينې

دا چې په ځهٔ فريب كښې ګېډه يې تاڼهٔ
ستا سرتېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پېټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
شېرينې پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شېرينه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځايه نهٔ دي ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تا ته ښه پته ده
ته د کمڅو ولونه مه پرانیزه
تو د سپوږمۍ په لمن پورې نه شي

دب دې کړې خپرخو دا شګون ښه نه دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څه ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر ساتلو په بدل کښې مدام
لونه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نه شي
څوک یه په کاڼو کښې قلم نکوي

خاورې به پوے شو د تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چېو ته د سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانیسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نه دي
بس د هوا په لور روان دي زغلي
څوک د پېریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستړېږي زمونږ د لارې خنډ خو نه دے
چې اشاره ورته ذره اوکړمه
نو د ښکلي ننه په یو دو دا اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې واڼي
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شي له ځانه کورته را اورسوه

په هيڅ فریب دلاسه کېږم مه نه
کټ چې پردے شو خو د نيمې شپې شو
ستړګي مې نه ورځي که ډېر ستړے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل ځنګله شي
د چا په کور کښې چې شېريني نه ما
لوړه ژوندی انغري مړه پراته وي

ځمه ملام د هواکانو په ژغ
يم د سپېرپانو د ډولۍ په مثال
ځان راته مه سپاره يې کوره نه شي

شونډه مې رو رو د ځي شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه توري يو تېکي کښې ځانے ځنګله شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو کهٔ دې سترګې پټې کړې نهٔ وې

○

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
زیږه له دغې ویرې نهٔ خړایمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

○

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراته دې قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هسې مون باندې ښکم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له ساده‌ګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

○

دَ برسنلړې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

○

چې دې بهص کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائې ځوانۍ به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګې ته غاړه نه ږدمه زه
ځم به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن یوې ښځې خپل خاوند ته ویل
سختې بې ځایه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپینې ږیرې دې حیا راځي خو
مه وایه دا چې فرښته یمه زه
ته څو مره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقیقت دنیا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کښېنمه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبیر غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقیبان
خدائے شته چې نور ورته هیڅ نه وایمه
خو لږ منډه ترې ضرور خلاصوم

د مینې لار کښې چې تیندک شمه زه
شیرینه اووائې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دوو ولې ئې

Scanned by CamScanner

د قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سیلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرۍ کېړۍ چیچل اولیدل

دلته انصاف د چیند خانو تول دے
پرېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایلې که پوزه کږې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتني ستا تورې بڼې داسې دي
لکه چې چړکه څوک په زور اونیسي
او ورته اووائي هاګي واچوه

○

منم دَ مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هېڅ ویلي نهٔ وو
خو واړه چې خولې مېږه اوخوړې

○

ځوانه ځوانې او دَ سپرلي مازيګر
داسې په يو بل کېنې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې دَ خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کېنې زمونږ کار نهٔ لري
حد کېنې دې اوسې کنې بنسهٔ به نهٔ وې
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

○

تېښته دَ ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني
خو ګوټې اويو کېنې دوبېدل بنسهٔ نهٔ وې

○

خدائے شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه دَ ژوندون ګټه ده
چې محبت کېنې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

منم فریب دې خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځواني مرګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګټې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

ژاړي له سره لوپټه لرې کړي
وائي بهر له کوره شپې مه کوه
ګټې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچي ورک شي چې ما اوویني
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږي تبسې مې اولیدلې
پرې مې کړې نن ځان له د بڼتو څوکې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

تسپه کښې له کوره پښتنې نه ووځې
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کالۀ ته
دَ ننګ خاتهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پرېق اووهي
سپو رېمئ چې کور جوړ کړې نو ټول دشپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو تشېړېنې زما
دَ زانو سېل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړپړ دوه خنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسې بې خوندې نو ته
دَ خپل مېړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلې نهٔ شم
ماشومه سازه کړې له ځانه واې
راله په لاس باندې کمېرے جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
واې چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به خاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

خوچاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتي وي خو
ګېږ شوي اخر د لوپټي پسکي کښې

○

خلقو په ما بدګمانۍ کړي دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

○

نوره مي هېڅ باندي پروا نشته خو
چي ستا تر دره مي در اورسوي
عقلونه زار شه له هغي تېند که

ګرانه شوه ډېره د پښتو پالنه
پلار یې په مونږ باندې جرګه کړې وه
لور یې د شپې تیاره کښې کور پرېښے دے

○

غله راختلي دي په کور، غلي شه
سوځ ته مي پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

○

راوړي چي ماله پلوشي د سحر
څوک يې پلو قدري هم اونه وېني
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسې جولۍ ته دَ چا
ولي نور وړاندي مي نظر نۀ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

○

پۀ ژوند کښې ګټه او تاوان څۀ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادۀ ارمان مې اورژېدۀ

○

مور یې نن پلار ته پۀ حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادۀ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نۀ راځي

اووائي نۀ پورې کوم نکرېزي
راته چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرۀ لاسونه دې پۀ شرق اولګي

○

دَ پښتنې کومه ادا اوستایم
پۀ کومه ورځ چې زۀ پۀ کور کښې نۀ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سر توره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپته لوپته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اهوانه ښاله کوې
ستا د ځوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي ټول د داوړي بتان

○

زۀ ښۀ تپوس کوم او ته ښۀ وائې
یوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوښو باندې سورلي کړېده

○

خوښه دې ځېله ده خو یاد اولره
ګرځې به تل خاوري په سر سپونې
چې د خاوند سترګو کښې خاوري نولي

د ښار ما حول درنه څادر لري کړه
یاد کړه جماز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په دیو دۀ دننه

○

وائي بي ځایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورۍ ګنې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

○

زۀ يې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې تړې اوکړلو تپوس د غمس
پېغلې انګنې کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

يم د تعبيږ د بلاګانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان
یاران په بېړه باندې پیاز ګړ ځوي

دا بنه انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک ګفت قدرې کوے نشي

پردي وطن کښې مې زړه خورغوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کنه

مننه دا چې ستا د زور ننه مننه
خو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترګې په ما باندې بېخي توري دي
کورته په ډېره مېوده پس راغلمه
په سرو جنادو مې استقبال مه کوه

دومره زبېځلې یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کورکښې مېوه اونیسي
په ما د کانړو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
وانې خوشبو ستا د بدن رازونه

○

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

○

ما ورته ويل چې کله مه ږېړېږه خو
مني کېده نه خکه تېر ما ښام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوي شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدې ما
شېرينه ماته مېلوګان ګرځوي

○

دا نه چې پوي نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږدمه

○

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د ګمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تياره لار کښې تيندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدایه ښته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما او وويني
څه رازداري خوښته د مور او د لور

زه چې د سیند څپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مي لاسونه کېږدي
وائي څه اوواېه چې څوک يمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څا جوړ په ما باندي تاوید کړے دے

دا حقيقت د څپا ناه پېښ خو نه دے
د رنګ سپېړو پیالي ړنديږو څکه
سونړ په صحرا کښې او به خوړ کړے دے

سونړ به سپيړيږي ته دو پڅوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مي غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کښتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وايمه
بنګړي دې مات شه د پېنزيبو سره

ددې ستم به څه تعبير کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شيرينه وايې
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کېږي شوي
د ميانډو تينو کښې شوده اوچ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېرولې خوشحالۍ اوخوړې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره ده ډېرې معجزې دي منم
خو زړه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کېږدي په سر د يتيم

Scanned by CamScanner

دومره خوحق شته په دې ښکلو زما
چې يې په زړه پورې ښه کلک اونيسم
د ښائستونو، د جمال شاعر يم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې د لور له سره شال راښکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو موږ
څه چې ارمان د زړونو اوږو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نيسي

ساه راله ډوبه د سپرلي هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د گل سينه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې، ما ښام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې گونګه شي خبرې مه کوه

څوک ترې خبر دي
د ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږدې ماړه شو
خو ملکان د کلي
د لوږې مړه شو

څمه چې وراندې
نو آسمان هم راکوز شي
او بو ته لاندې

قد مې لوښتې
او جينکۍ د ککاي
ماته پښښېږي

غم مې لږ سپک شو
ما ائينې ته کتل
ځان راته ورک شو

مخ يې سره رنګ شاوي
چې پېرې هوا اوړګي
آئينه رنګ شاوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دې سينو کښې
شپېږينې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

لوټې شو اخلاص کښې
اووايه پاڼې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
خو که د پلار وي نو هم
ژړنده په وار وي

ځوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وايم رښتيا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا مینوې ښارې
پـه هـر قـدم خوځوي
دَ عاشقو ځګرې

○

اور کښې انغښتي
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زړ ځي
ژړونده دَ سوال: پیاله دې بو
چېرته کښې ګرځي

په تال چې ځانګي
ځي زړه ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

○

ځه چې دې بنګل کړم
خدائے شته دَ هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګینې نو هسې وګړے
ګل دَ ګلاب دے

Scanned by CamScanner

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

○

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

○

څنګونه کېږي
په تویودو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همیشه
پیې د بوتل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد ونه زیات شي
زړه مې په واک کښې نه دے
سر به مې مات شي

○

باران وریږي
په زړونو اور بلوي
ویښې خټکې بږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ویجاړ شي

یو خوب او خیال دے
کارغه زده کړے کله
د زرکې چال دے

○

داشه ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د ښار بازار دے

○

زړه مې غرقاب شو
د اوښکو یو څاڅکے هم
ما ته دریاب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

○

هسې به ونړ شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړ شې

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
دَ اوښو سېلوري

○

اووايې پوے شوې
ته چې مسُين شوې په ما
لاړلې توے شوې

○

تيکاله غواړې
لمبه چې نکړم تنور
بچې مې ژاړې

کور مې زړهٔ تنګ شي
چې نيمه شپه چغې کېږي
دَ بنګړو شرنګ شي

○

اوس هسې ژاړې
ته راځې خولې ته ببړته
توکلې لاړې

○

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه دهٔ او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

خوښې دستور شو
پانه چې ستا زیړه شوه .
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
وریځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائي کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري ګکاروهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي ناهٔ شي
د چا په لاس کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هَوا په رو شي

○

ځې زما سپورے
واټې هر څهٔ منم خو
راته به کوږې

○

ژوند څومره تريخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ويخ دے

راته جخستېږي
واټې يخني ډېره ده
واوُرې ورېږي

○

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو کمل اندامه

○

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښتونه نغښتي
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتي

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آینې جوړېږي
کانې ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکښې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه نخ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هيڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner

دَ کلي خلق څهٔ ړانده کهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مړي ته به دي لاس پړ بوځي
چې دَ هتیانو غلا په ټیټه کوي

اووائي ټول دَ اکیجن کمے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږي څله
څوک سږوني نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېښانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څو مره سنګينه حادثه ده دَ ژوند
خېټې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نهٔ لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دي خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړي چې منتر پڅوي

شېرينې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

چې مزدوري په کومه ورځ اونه کړي
بچي یې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د رمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې یې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زړه د کوڅو سیل ته والوځي

ناساپې کړکه کړي نیازبینه وایې
د زړه په سر مې په ټوپک اووله
خو چړچکې په لاس کښې مه رانیسه

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ اوشوله دَ بم چاؤدنه
دَ کور تمبه دې په یو درز لرې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ماله به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو راښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایره مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائي
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېږګي یې خولې نه وتل
چې سترے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې یو رپ اونیوې

پېغله چې مانه اښتروېو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په ګرانه وائي
ستا سوځه خیال دے د وادهٔ پاره کښې

په چاپېر چل کښې خرابه دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج یې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نڅوره کړم ازمېښتونو د ژوند
شېرینې ستا خانه بدوش یادونه
اوس د زړهٔ دښته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر څوک کښې
ګمارې ګلیا دې اشارې ماتوې
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

جرم د چا، سزا د چا لوېږه ده
یو د پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پېسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غر نه کوږ
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ نه د چا میراث خواره خو نه یو

زړه یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي
وېل یې زه ډېره بې خونده یم
ګنې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شیریني او باسه زکوة د حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نه کوي

سر به یې ځایه در له څه خوږوم
د پښتنو له هوښیارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونیسي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس راله مه راوړه نادانې جینې
بلا کړي ده په وجود کښې زما
پام چې پسې ترې چرته لمبه اونکړي

○

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې ئې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله بڅه تور پورې کړي

○

شېرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لا نیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې خه بلا ئې ته ئې حسه جینې
زما د زړه د قیامتونو دړزا
خدائیګو د کاڼي بت کښې ساه راولي

○

یې د سرو سپینو خزانه شېرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کېږدی را اوسپړه ماران پرانیزه

○

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د بڼار کږو وږو لارو کښې
وه کملالي سم کړ ځېدلے شي څوک

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ژوند دَ حُسن ننداري ځځهٔ کوهٔ
درانهٔ پېغلې ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نېغه کړو

○

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شئ
توري ځي دي که راپاري شولې

○

وايم چې تېولې ستومانې به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اونهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اووائي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هائکو رانه تېرې هېرې کړې

○

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه دَ ناز مېرمنې
سرکشې پرېږده دَ شيطان مهٔ منه

○

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم دَ کابل جينکۍ
راته په لارو کښې شيندې ګلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه يې له سترګو تکېدو اوو ښېتم
ماله قسم راکړې چې غږ مه کوه
او خپله تول کلې خبر کړې په ځان

○

شکر دې سترګې زما اوږې نه دي
غريب سړی يم خو ګل ښاسکې زما
دَ چا عشقونو ته پسخېږ مه نه

○

ګن تصويرونه شي خواره په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نه ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کېږي دَ ژوند
ځان راته ډېر خدايګو پيکه ښکاره شي

○

زړه مې اونيسي، سلګو کېږي واټي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مه اوځه

○

سيند ته ګلونه ورکندار کړي واټي
څه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران شېبې رابښکې شي کله

هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي

کچه کوروونه چې اوبو اوړې وو

○

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے

چې تر قیامته وي ولاړ دغسې

بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

○

وې دَ ښایست دَ بڼ شمشاد حسینې

چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې

لکه په ګنډو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ خاوُرو کور جوګه نهٔ وُ ستا

شپې ېې ما په اسمانونو غوښتې

څۀ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

○

اول دې ځان کښې دومره توان راولې

چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند

بېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوې

○

توبې ویستلې یو نوکر وبُل ئې

کور کښې چې صبب نهٔ وي بې بې ظالمه

دومره ناروا کارونه اخلې الله ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تورسرې شته دے

تاوده، ساړه که دې د ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې وېرې نهٔ پرانیزم
زما د زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ څوي
تهٔ چې شېرینې پوکنړې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې د ورور مرئ ته وانهٔ چوي
د کور انګڼ کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ د ټول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کور کښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګړې او بېړې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړی کینې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا ښکلو واوره کښېږي سړې

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټې بله کړي

پېغلې د ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
ځي چې د کور درشلې اوغورځوؤ

ښېرینې زړه دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشې اوښکې عبث توېوې
کاڼې اوبو کښې وراسته کښېږي کله

شنه چې مې شونډه شي د قام د وړو
لکه د چرګو د بچو بُغرې شي
اونخلې خپلو کښې ډېران بیلوي

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بچي نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

دَ قام تور سرې دې سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومبق غومبق پېغاې اوس
کړي خېرات پسې ، دا کي غورځوي

○

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوه چارې مزدوري هم اونيسي

○

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي دي

لا به شامله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خالق دَ خار نه راوتلي نهٔ دي

○

وېل مې راغلله يوويشتمه صدي
دې کښې کوښه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را اونهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

○

تا به وېل چې مره ژوندي ستا په
خو داسې کوې مجبوره دې وې نن
فرېم نه چې تا زما تصوير درې کړو

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټګل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خو څوک کنړلې نه شي
زما په سر پا سره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کوږ که سوړ وران شو نو پروا دَ څه ده

اوس ته دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چوق راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حېثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې بې بنا نه شي څوک
پرتو غابښو نه جهلوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاسوته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ مې تهتق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپېږنې خپر به شي دمه يکښې خوره
رب به زمونږه دا ښستې غوټې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه
غورځنګ غورځنګ ښځې دَ شپې ځوانې ده
سپوږمۍ په دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه
زړهٔ دَ بې خونده اورکو له غمه
پورته په ستورو کښې پناه اخلم

ګله اودرېږي دَ نکهت قافلې
لله دَ ګل ورږمه ورږمه خورېږم
خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

تهوله دَ زړ او زور خيره ده اوس
ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم
څوک دَ جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوے زړونه دي
دَ پلار نيکهٔ هېڅ ونه هم ورکوي
په اديرو باندې پلازې اودروي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زمانه هم کېلې نه کوي
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږه سر تېزه ده ید خویه نه ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے وېره بښه جینۍ ده

ته هم په پوزه باندې نه پرېږدې چې
زه هم د هائې بلډ پرېشر مریض یم
زموږ د دواړو ګذاره ګرانه ده

د نمر پېښاوې ته لا ناست نه یمه
چې څوک تمبه زموږ د کور اووهي
اووائې خان وېل چې ښکارله به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي د کلي
واغوندي پېغلې د رېښمینو لباس
په ما د اوسپنو نیني اوچېچي

په بې اسرو پورې خندا مه کوه
بس کړه د خدائے نه لږه وېره اوکړه
د چا ازار دې چرته اونه وهي

Scanned by CamScanner

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

ښکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا مېوه یې هم نیولې نه ده.

دې کښې څوک لاره د منزل اوسومي
ګوره ځنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې
د اوړکو قافله لوټې کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خښې کړ ځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شپېه شي

یاران شپې شپې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتو په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلې
دا تندغر زړه مې اور او نه ګړي
شا به شېبې شېبې را اووريږه

د خدای کارونو کښې څوک څه اووائي
ما چې ئې طمع د خوږو کولې
د کرېلې نه هم ترخه اوخته

يمه په هر ښکلي مئين شېرينې
واړه رنګونه چې را ټول شي په ځای
ترېنه د نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانۍ اوباسي
ګڼې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوڅر غنچې او د چينار اونو کښې

وائي جولۍ به مې تر څو خالي وي
ګلونه نه کېږي انګڼې کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې څاري د بارانونو لارې

Scanned by CamScanner

اوسپاري خلق سرو لبو ته د ژوند
راشي بیا یو ساعت له ننه اودرېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو يې پخلا کړم پېدې
سر مې ماتېږي لېونے نه شمه
یوه د سپین ګولۍ خوراکړه کنه

پېغلوکې هر قدم په خیال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته چټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کاروانه کوي
خو د شهلا زړه کښې خه غلا ده ضرور
ساک تري سیلی یو سي چې ما اووینې

د زړه دروا راله په ځاے اودروي
ټک ټک چې اورم د کړیال، شپېرینې
وایم که ما باندي څوک ورځي کوي

ګڼي اوازونه مې سنګسار کړي ضمیر
وایم که څوک مې په مرې غلے شو
پېغلي چې خپو کښې ګونګروکان اوترې

هسې بې ځایه اوس فریاد مهٔ کوه
ستا دَ سینو غوټې هوارې څهٔ شي
پېږې چې ماشوم له دَ فیډر ورکوي

راله حلوا دَ ناششتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اووائې
دَ سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څهٔ ناڅهٔ تیاره خوشته دې
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کاروونه دَ چاوس کښې نهٔ وي
هر څهٔ کېږدے شي لېونې خو کله
کملونه کېږي دَ انځر اوښو کښې

تابیا کوُمه دَ یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څهٔ زړهٔ خوږوې
دَ خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نهٔ دي
دا خو دَ کلي دَ ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

رب دې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړه د سپرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اوروونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اوروونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زوروونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترینه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک ډېره دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې تړل وېل ئې
پېړۍ د مرغۍ مې درله هم راوړي وو
اې د انځور کله چې چېرته به ئې

خدای زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې کوتې نیسي
او تېغه لار راته ښودلې نه شي

مړ نه شم ځائې راکړه د زړه په کور کښې
تا ودې، ساړه که د ژوند ما اووهي
زما په ډبل نمونیا شي کلي

ښېرینه کونجې په تندي راولي
وائي رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په څه ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دې چې
تمیز د جنس او د جمال نه کوي
او وائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائیست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان او وپېژنم
ما د بوډۍ په ټال کښې مه ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو همځولو ته شرمېږمه وائي
سر ته يې خبر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونی
درنه په لاره تېرېدلے نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خا غا چا سره لار اخلي

يې د نازونو اسوېلي شيريني
ځان چيالاه درنه کړي په لاس ...
کني رنگونه به دي ټول والوځي

وائي گيلې دې په سر سترگو منم
مانه ياد د هېرې غلطې شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې له ځي

مياندي په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او تختوي
بيا يې د خوښو خوک تپوس نه کوي

ددې خبرې څخه جواز خو به وي
خدائے شته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېپوس الوځي

خدائے شته خبره به صفا کومه
دا خو بېخي بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلوکښې خوښدې سوزي

کورکښې ساتل مرغ زرین ښه نهٔ وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نهٔ شي خبر
ښځې راپاسي خاوندان قتلوي

تښتا له خپله ځانه څله کوے
پرېږده د سر سپوري دې مهٔ ورکوه
خدائے شته د کور اوني څوک نهٔ پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نهٔ وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نهٔ وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ دې له څخه تېرېدلے نهٔ شم
هرڅهٔ ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار راباندې مهٔ جوړوه

په مرو حساب دې تماشګیر دَ حُسن
ستا دَ نظر تاوُ يې چې اووهي نو
دَ کیکدانو اوښې چېړه اونیسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دې شوې اوښکې په مخ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼي شوې

په څهٔ ناترسي اوړېدلے یمه
وائي که بل چاته دې اوکاتهٔ نو
ستا کسېږه کښې به اوبهٔ اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
چې جوارکړو سره مینه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مینه کوو خو مینه پېژنو نه
ته دَ هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بره دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مار خپله ده شپېرینې زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اووایې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مه کوه نو
هرڅه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وارو ي شپېلۍ کښې وائي
مور مې ناروغه ده بابا خبروم

اووایې ژوند دې شوګیږو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبه خوړله ځې نو
خدایګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

رب دې په دې خبره ما ښه نیسي
پېغلې د ښار داسې پېکه پېکه دي
لکه چې خوند تر پناه اوبو اوړے دي

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې پېغلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
پېغلې تور سرې چې سرتورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شپږ پیاوي او ښځه خوارې بیا د میاني
باران کله لږي چې شته او وریږي
نو هسې کاڼي مسو د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! کله ماله دې پتلون راوړې نو
په دوه میله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اووېښته
جوړې خاوند دې زوزود اوخته
تا خو د بوتي نه بلاغو ښتله

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژنې څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګړاګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کومٔ ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردې ډېران څخُله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګي چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېړنو
نن دَ ګړانو غوښې هم اوخوړې

خدائے شته هیچا ته ملامته نهٔ یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شیرینې تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدائګو په خوند پسې دَ ژوند راندهٔ شو
اے دَ ځوانئ دَ تقاضو سپړلیه
زموږه کلي ته به راشې که نه

شیرینې ډېره نااوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځوانې مرګ درته یادېږي که نه

دَ زوراور اوبهٔ په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
دَ خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زهٔ به چیګن کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې ته

ورسره سېل له دَ سېند ونو نهٔ ځم
هسې ترې هم زړهٔ صبرولے نهٔ شم
او دَ مڅې غوښه بلا ګړمه وې

سر توره مهٔ شې خودَ ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نهٔ شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځوانې رانهٔ شي

چې څهٔ کړې هغه به رسېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نهٔ شي
پړدو پښتو کښې کړوندې مهٔ کوه

يو ځاځکے وينه راکښې پاتې نهٔ شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما دَ خپو لاسو نه دم اووتهٔ

اوخاندې غوږ کښې راته اووائې پټ
تاته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووائې توله د قسمت لوبې دي
خلق ګکيا دي سندرګان لوټي او
زمونږه ټنګې مېښې پيه نهٔ کوي

وائې تر څو پورې به زغم دېږم
زهٔ درته کور کښې لمغړي کومه
څې په کوڅو کښې لوړغړې کوې تهٔ

کم عقلي هسې پرېشانه يې تهٔ
د محبت غمونه بوجه خو نهٔ وي
سترګې به هو باندې درنېږي کله

منم چې کښې محرومې مو دې خو
کلے زمونږه هيروشيما نهٔ دے
چې د سپرلو پکښې ورځې شنډې شي

مينه اوباسې له زړګو نه ويرې
اوس که اوښان ساقي شېريني زما
نو دروازې دې د کور تړلې نهٔ شي

اخر به مړ شم که دا حال وي زما
هيڅکله مې يو ساعت له نهٔ اودرېږي
آسونې مې همېشه ياد وي

Scanned by CamScanner

تت چې دې نهٔ شي دَ ښایسُت رنګونه
ځان زهٔ دَ مړګې ښختو ته نیسمه خو
لکه دَ سوي لاس یه تا ساتمه

اوواڼي تهول دَ اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
ځوک لیونې نهٔ دې چې تا یادوي

دومره بیلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نه شمه
دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وارچې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
ځومره ځُلې ورته اوغورځېږي
خو پلیتېږي نه روانې اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه دَ رقیب توره ده
ما دَ جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په قرب کښې ځنګه راشمه زهٔ
زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپین شواو
تهٔ لا دَ تورې پشکال کېدې ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اومو اوړو ځنګوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره یوړې نه زغلوي

مصریانې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې ځه کنده کنستلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپیلۍ غږوي

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په خټه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړه په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خپر واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوکوټي

Scanned by CamScanner

وائې له هر ځایه په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ئې مړ کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړې سر تور لوپټه اوغورځوي
وائې را اورسېږي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل منځ کښې جنګونه کوو
خدائے شته د ډېرو یکښې غوانګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کاڼه کړي د شیطان غوږونه
ښه په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لېچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سې ته پرېږده کېني
تا به په دریو کاڼو طلاقه کړمه

شپېږینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما دَ زړهٔ زخمونه نهٔ رغېږي
څو چې ګوزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوے دَ خاوند دے ځکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
ځولۍ ته به چونګ خاوُرې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې دَ ژوند زهر ګوټلي نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لويه خوشحالي به څهٔ وي
ستا دَ خاورين وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي ، لمبې ژمي کښې

ميانـدې دې لارې دَ بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ژړنم
شیرینې ښنګ کښې مې ویرېږي ښله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووائې دومره نادیده کله نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په لړمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو ملبړے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په ښهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دړې په بې ځایه وخت دې اورتهلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه ښوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوږې نهٔ مړ شوې نهٔ وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلی نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وتلې شم په دوو ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې او خوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلې نهٔ شي
زهٔ ځهٔ د دوو مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدای قدرت دې څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړې نهٔ شي

د بې حسۍ هر وخت څهٔ حد نشته دې
زړهٔ چې سرکنډ کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هيڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسيد شيريني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې نغاشې جوړه کړې

اووايه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چرګان هم په خوله ښهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هيڅ اونهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

دېرې بې خونده جینګې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ پاتهٔ روم وروته

اندېښنې هم وي دَ الوت لاړو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له وېرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مینه ده خو
بیا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستا سو مرتبه لویه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړئ
مونږه څهٔ هم او بو زاوړلي نهٔ یو

رڼا خو نهٔ وژني فکر ونه دَ حیا
خدا شکو په ذهن مې تیارهٔ راولي
دا بڼې وتلي دَ .بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

یو سپوږمۍ په ډک بازار کښې ولېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه بې خونده وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې وړې مې خوروي

منم فضا مې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وېشي وړې مې د ګلو

محبتونه فاصلې نه منې
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبه په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرینه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرې ځمکې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې یې زړه دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونه ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېریني
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هیڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته ورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څهٔ وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سرتوري پېغلې ماتمونه کوي

دېرې شلېدلې . دَ رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپې خرمن په ځان راواچوي زر

وینه مو جام نهٔ شي واورینه شپه ده
منم شیریني دېره ګرانه ده خو
کتوی چغله کړه دَ زیتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عشتونو
اوس چې بچلې لاړه شې سخت اوري کښې
ځان ته بېوزې هم وهلې نه شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېشته وه وے
هلته د کاڼو یارانو نه کښېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څه د لوبو ګوډاګے خو نه یم

منم چې هیڅ ترېنه سازېږي نه خو
د چا د بس سپورې هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شې ګمرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شې

Scanned by CamScanner

پکښې هيڅ لارې دَ منزل نښته دے
ترې ګېر چاپېر دي دَ صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزيرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اوليده
نو وار خطا ښېغلې له خپلې ويرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست يم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کاڼے کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شيندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ بږدمه خو
ښهٔ ته 'ښه ښهٔ 'بد ته به بد وايمه
حجره 'جماعت کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وايه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وايم بناسته جينۍ ده
شېرينه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غوندې ده

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ بنایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهٔ وې
چې مې په ټول وجود دَ ناز مرهمونه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شي

او منله به هسې دَ شپې مهٔ وایه
نمر لا وړمبۍ ځړیکې وهلې نهٔ وي
چې لار کښې لوټ شي دَ وږمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائي نهٔ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ او وایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې او به او چې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاودون پورې مې خاندې خلق
چې لوږه تنده شوه سپوا کلي کښې
دَ ښار په ښېنک باندې ډاکه پرېوته

ځهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
ځ به له ما نه اړولے ؤ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپږېنه وائي له نظره به شي
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپیلني دړته لوګي کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسه پرانيزې
پېرېيان راپاسي په ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هيڅ خوند اونکړو
کونډې وښل هرڅهٔ په شرق اوګله
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شړېنې ستاکیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې دَ شپې خوبونه

خامخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا دَ کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ډولۍ دَ پلار له کوره اوځي
پورے شه دَ ښځې جنازه پورته شوه

دَ ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئینه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غږ مهٔ کوه
بیا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

پخنه توبه که ئې ویستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښو دلې دا خبرې
چې د پهانسۍ تختې ته ما خېژوې
او وایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدائے شته چې کانړے جوړ په کور شو زما
مېړه منه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه واچې

ستا سر تېږې خو یادېږي کلي کښې
نن دې د چا سترګې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دي هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تپوقې وژنه
نو تا به کړیکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارۀ وي د ذلت سره ځ
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پرېږده د بل په نمړۍ ښخوند مۀ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولے نۀ شوه

Scanned by CamScanner

خدایه شته چې ساه راله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کې یې ګوډاګی کړ ځوي

بې شکه ځان بنائې شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې اووے
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وي چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد یم د اسلام اومنځ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

سائنس دے ګنهو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافي دے دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰـهَ اِلَّا اللّٰـه وایمه

نن راته جېل کښې یو قیدي اوویل
هره خبره باندې سوچ وي بکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې نور ورته په کور ناسته وي

Scanned by CamScanner

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره پاندې مرې دښمنان
ځله ئې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېنا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوځه رب سپي ترېنه ښه ګڼمه

دَ سياسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امريکې خوندې په خوله کښې وي لا
يو زورآور ئې بې نښې کسه کړې

اوس پرېوځې په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې يوه پنجرې کښې اوسي

موشګافۍ دې ئې په شرق اولګې
چې شريعت سره په لاره نهٔ ځي
بڅې زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وې نوره دَ ايمان کمزورې
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې ذره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېنځي صفا خبره اوکړمه خو
ګڼې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له وېرې اوس سلام نه کوم

ګڼې ښاغلي ستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسه یې رانجو ړه داسې کړي
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیا یې ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته ښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ تر ښه طمع دَ انصاف مه کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زه پخپل کور باندې تېر او ځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته څېرې بدلوي

وښل یې داسې څه خبره نه وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شو ملي څکلي دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پتېږي نمر په ګوتو
راسره داسې ګوتو تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوې

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشې نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما چې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو جولۍ ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پرېښودې اومنه
ستا به له سره هم پتکې پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا پښتانهٔ اوکړې
توله شپه دې ګړوي حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې یې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښي هم نهٔ موي

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائې دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
رانه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو ته خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساينس دا معجزه هم اووينه
مياندوته داسې ستنې اولګوي
چې په بچو ورله زيږې راولي

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکته
وښل ئې دا په ښځو ډېر ظلم دے
دووُ نه سپوا بچې راوړلې نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځايه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې ترياق دَ محبت څکلے دے
دَ مار په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمې شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کانړے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَچا
چې سپر اوړهٔ ځان له پيدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېر کښې ئې لس اوزېږول
خاندانې منصوبې غرقه کړله

دَ احمقانو څخهٔ لکۍ څو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته دَ یو لاسه ختلې دے پړق
تاچې په خپو نکریزې پورې کړلي
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
ته دَ بېګم نه مشوره اخلې

ربښتیا وېنا به په هرحال کښې کوم
سترګه زما دَ هیڅ نه هم نهٔ ړپي
په ما توتان څله څنړې شیرینې

Scanned by CamScanner

وړی مبارک ورته دُ زړه واوره شه
څو ستا دُ سپین سر نه قربان شم ابۍ
ماشي له میانده و نه چي شو کوي

هر څه چي وو خو تا پاسه چوړي نه کوه
راته په شا چا ټپوسه کړه جوړ
داسي چي خولي پوري دي ټپه اوترو

درسره دا خبره ښه مشه
که زړهٔ دي تور دے له دنيا ناهلهٔ
نو بيا دُ کور سفيدي شله کوي

څوک دُ فطرت لارې نيولے نهٔ شي
زخم چي سړوا شي تاته به نهٔ پته ده
ګرانې شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چي مې شونډې ورته اوچيچلې
وښل يې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازغو کښې جوړ چينجي شوي دے

څوک تر ډېره سمه ورځ بېدلے نهٔ شي
راغبهٔ يې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړهٔ
ښکاري چي بيا چاته اوبهٔ خړوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ وښ دا لوئې احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ نشو کالو نهٔ وې
دَ پېغلتوب غورځنګ ئې ملا ماته کړې

چا له هم نهٔ ورکوې ځائې په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ اېښې نښته دے

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅهٔ ته ور په خولې کړه زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سیند چپو راله پناه راکړله

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اورېدلې دې چې
خپله برجو له پردې باتهٔ بنهٔ وي

دَ ژوند په هر پړاؤ تنور لمبه دے
دَ یارانو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

راته ئې مه ویښوه خوږه پرېږدوه
یتیم که وي هم خدائے خوشحاله کړلو
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چا ته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځایه پرې ځان مه سپکوه
کاڼے هغه درونډ وي چې پروت وي په ځائے

د حقیقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنیا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوي

وینې ئې اوڅڅلې زما د وجود
ما ډاکټرانو بانډې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مینه نه یم
خو څنګه زده کړم د راکونو ژبه
مزدور غریب د لوږې غوږ نه وینې

شیرینې دا یو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي آواز پېژني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستړګو کښې خوب دَ ډکو دریابو نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبې ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) ګرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ـ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library